

ὑπὸ τὸ λάβαρον τῆς δημοκρατίας, δι' ἧς ἡ κατασυντριβείσα κατὰ τὸ ἀπαίσιον ἔτος εὐρωπαϊκὴ δύναμις ἀνέστη ἐν διαστήματι εἰκοσαετίας καὶ ἀνεκτίσαστο ἥν κατεῖχεν ἄλλοτε θέσιν ἐν τῇ χορείᾳ τῶν μεγάλων εὐρωπαϊκῶν κρατῶν. Συνήμα τῶν ἐν Γαλλίᾳ τὴν προσοχὴν ἐπισπῶνται τὰ τε ἐν Δαχομαίῃ ἐπισυμβαίνοντα μεθ' ὅλον τὸν θρίαμβον τοῦ συνταγματάρχου Δυδ, κατακινήσαντος ἐσχάτως ἐπὶ ἰσχυρὸν σῶμα Δαχομαίων καὶ διασκορπίσαντος αὐτό, ὡς καὶ τὸ ζήτημα τοῦ ἐμπορικοῦ ναυτικοῦ, ὅπερ ὄντως ἐν Γαλλίᾳ εἶναι ἐλάχιστον ἐν συγκρίσει πρὸς τὰ πλοῖα τῶν ξένων σημαίων, τὰ διεξάγοντα τὸ μετὰ τῆς ἀλλοδαπῆς ἐμπορίου τῆς δημοκρατουμένης χώρας.

Οἱ ἐν τῇ Ἰταλίᾳ ἐξακολουθοῦσιν ταρασσόμενοι τὰ κύκλα αὐτῶν ὑπὸ τὸ ἀπαίσιον φάσμα τῆς οἰκονομικῆς καχεξίας, ἥτις βαθμυδὸν τοιαύτας προσλαμβάνει διαστάσεις, ὥστε σύμπας σχεδὸν ὁ λαὸς τοῦ ἰταλικοῦ βασιλείου, τὰ μένεα πνέων κατὰ τῆς κυβερνήσεως ἀναζητεῖ ἀγκυραν σωτηρίας ἐν τῇ ἀποκηρύξει τῆς ἐνεστώσης ἐξωτερικῆς πολιτικῆς, τοῦ κυριωτέρου τούτου αἰτίου τῆς ἀνυποίστου τῶν οἰκονομικῶν καταστάσεως τοῦ βασιλείου, καὶ ἐν τῇ ἐγκαινίσει νέας, τεινούσης εἰς ἀνασύνδεσιν τῶν μετὰ τῆς Γαλλίας ἐμπορικῶν δεσμῶν καὶ πραγμάτων τῶν κατὰ τὰς ἐφορτὰς τῆς Γενούης ἐκδηλωθεισῶν εὐχῶν. Ἐν τῇ κατὰ τῶν ἰθυγόντων ἀγανακτήσει ὁ λαὸς δὲν ὑποχωρεῖ πρὸ οἰουδήτινος ἐπιχειρήματος καὶ ἐντεῦθεν ὁ γινόμενος πάταγος περὶ τὴν ἐν Σικελίᾳ ληστείαν τὴν ἀποδιδომένην εἰς τὴν ἐπικρατοῦσαν ἀνὰ τὴν χερσόνησον οἰκονομικὴν καχεξίαν καὶ οὐχὶ εἰς τὴν τάσιν τῶν εἰς ἀρχαιοτέρους χρόνους τὴν ἀρχὴν αὐτῶν ἔχόντων ληστρικῶν στιφῶν.

Οἱ ἐν Αὐστρίᾳ μεθ' ὅλην τὴν φυλετικὴν διαφωνίαν, ἥς τρανὸν παρέχουσι δεῖγμα καὶ αἱ κατὰ τοῦ γερμανικοῦ στοιχείου διαμαρτυρίαι τοῦ τσεχικοῦ καὶ αἱ τοῦ Ρουμανικοῦ ἐν Βαρσοβίᾳ κατὰ τοῦ οὐγγρικοῦ ἔχουσι τὸ ζήτημα τοῦ κοινοῦ προϋπολογισμοῦ τοῦ ἐπὶ τῶν στρατιωτικῶν ὑπουργείων ἐπὶ τῇ ἀναγραφῇ συμπληρωματικῆς δαπάνης, καίπερ ἐλαχίστης συγκριτικῶς πρὸς τὰς ἐν ταῖς λοιπαῖς χώραις τῆς Εὐρώπης καὶ ἰδίᾳ τῇ συμμάχῳ Γερμανίᾳ αἰτουμένας. Τὸ κυριώτερον πρόσκομμα προβάλλουσι τὰ σλαβικὰ φύλα, ἅπερ, κατ' οὐδένα τρόπον ἀνεχόμενα τὴν μετὰ τῆς Γερμανίας συμμαχίαν ἐναντίον τῆς ὁμοφύλου Ρωσίας, προπαρασκευάζονται εἰς σφοδρὰν ἀντίστασιν διὰ τῶν ἀντιπροσώπων αὐτῶν ἐν ταῖς ἐθνικαῖς ἀντιπροσωπείαις, αἷμα ὑποβλήθησομένης τῆς ἐκτάκτου πιστώσεως εἰς αὐτάς.

Καὶ οἱ ἐν Ἑλλάδι δὲ ἔχουσι τὸ οἰκονομικὸν ζήτημα, ὅπερ ὄντως μεγάλῃν κέκτηται σοβαρότητα, καὶ τὴν μόνην δὲ λύσιν καταδοκεῖ ὁ λαὸς ἀπὸ τοῦ κ. Τρικούπη, καλῶς τὰ τῆς χώρας οἰκονομικὰ μελετήσαντος καὶ ἐγκύβαντος ἥδη εἰς τὰ ληπτέα μέτρα πρὸς βελτίωσιν τῶν κακῶς κειμένων.

Ἐκ τῶν λοιπῶν τοῦ Αἰμου κρατῶν ἡ Σερβία ἐπισπᾶται τὴν προσοχὴν ἰδίᾳ τοῦ πολιτικοῦ κόσμου συνεπείᾳ τοῦ ἐκδηλουμένου ἐν τε ταῖς ἐφημερίσιν καὶ ἐν ταῖς ἰδιωτικαῖς συνεντεύξεσι διαπληκτισμοῦ τῶν ἡγετῶν τοῦ ριζοσπαστικοῦ κόμματος πρὸς τοὺς τῶν φιλελευθέρων, τοῦ ἀπειλοῦντος ἐσωτερικῆς περιπλοκάς, ἐὰν μὴ κατισχύσῃ ἡ σύνεσις τοῦ ἀντιβασιλέως κ. Ρίστιτς καὶ ἡ τοῦ πρωθυπουργοῦ κ. Ἀδακούμοβιτς.

Ἡ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

ΜΕΤΑΦΡΑΖΟΜΕΝΗ ΥΠΟ

Μ. Ε. ΜΙΧΑΛΟΠΟΥΛΟΥ.

(Συνέχεια· ἴδε προηγούμενον ἀριθμόν).

Ἐξῆς οἱ Δωριεῖς, ἀπελαθέντες τοῦ Ὀλύμπου καὶ τῆς παραλίας, συνεπικνωθήσαν περὶ τὴν Πίνδον τὴν πατρίδα αὐτῶν ἀπολέσαντες, ἀπώλοντο καὶ αὐτοὶ ἐν μέσῳ τῶν ὄρειων, τῶν οἰκούντων τὰς δύο κλιτύας τῆς Πίνδου καὶ τοῦ Λάκμωνος, καὶ ἀπέβησαν Μακεδόνες κατὰ τὴν ἐκφρασιν τοῦ Ἡροδότου.

Ἀλλὰ συναθροίζονται αὖθις, ἡ δωρικὴ δὲ φυλὴ, ὁμοία τοῖς ποταμοῖς τῆς χώρας, οἵτινες ἀπόλλυνται ἐν τῇ ἐδάφει, ἴν' ἀνακύψωσιν ὀρμητικώτεροι καὶ ἐξακολουθήσωσι τὸν ροῦν αὐτῶν ἐξέρχεται τῶν ἀφάνων τάξεων τῶν ὄρειων κατοίκων, διανοίγει ἑαυτῇ ὁδὸν πρὸς νότον, ὁρμᾷ ἐπὶ τῶν Δρυόπων, ἐνιδρυμένων ἐν τῇ σειρᾷ τῆς Οἴτης, καὶ τέλος σφωρεύεται ἐν τῇ γονίμῳ μυχῇ, ὃν καταλείπουσι μετὰ ἀλλήλων ὁ Παρνασσὸς καὶ ἡ Οἴτη. Ἡ χώρα αὕτη, ἐν τῇ μέσῳ τῆς ὁποίας ὁ Πίνδος² καὶ ἄλλα ποτάμια ἐνοῦνται πρὸς ἀπαρτισμὸν ποταμοῦ, ὃς ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ Κηφισοῦ ῥεεῖ πρὸς τὴν Βοιωτίαν, παρέμεινε πάντοτε ὑπὸ τὸ κράτος τῶν Δωριέων. Αὐτόθι κεῖται ἡ ἀρχαιοτάτη τῶν ὑπὸ τὸ ὄνομα Δωρις γνωστῶν ἡμῖν χωρῶν, αὐτόθι δὲ τὸ ὁμοσπονδιακὸν τῶν Δωριέων σύστημα διετηρήθη ἐν ταῖς τέσσαρσι πόλεσι, τῇ Βοιῳ, τῇ Ἐρινεῳ, τῇ Πίνδῳ καὶ τῇ Κυτινίῳ, μέχρι τῶν τελευταίων χρόνων τῆς ἑλληνικῆς ἱστορίας.

Οὕτως ἀπὸ τῶν ὑψηλῶν τῆς Μακεδονίας οἱ Δωριεῖς εἶχον μετοικίδει εἰς τὸ κέντρον τῆς μέσης Ἑλλάδος καὶ εἶχον ἐνιδρυθῆναι εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ Παρνασσοῦ μετὰ τοῦ Μαλιακοῦ καὶ τοῦ Κριθαίου κόλπου, οἵτινες καθιστᾷσι τὴν μέσῃν Ἑλλάδα χερσόνησον, κοινῶν ὄντες πανταχόθεν πρὸς τοὺς διαφωτισμένους λαοὺς. Προδήλως οἱ λαοὶ οὗτοι δὲν ἠδύναντο νὰ ζῶσι συνεσταλμένοι ἐν στενῇ χώρῳ, χωρὶς νὰ αἰσθανθῶσι τὴν ἀνάγκην τοῦ καθορισμοῦ τῶν ἀμοιβαίων αὐτῶν δικαιωμάτων, οἱ Δωριεῖς δὲ, μνησθέντες ἐπὶ τῶν ἀκτῶν τῆς Θεσσαλίας τὰ πεπολιτισμένα ἦθνη καὶ οἰκοθεν ἐν αὐτοῖς συγκεροτηθέντες, ἦσαν καὶ διὰ τὰς πολλὰς αὐτῶν περιπλανήσεις μάλιστα ἐπιτήδειοι εἰς τὸ νὰ συνάψωσιν ἀμοιβαίας σχέσεις μετὰ τῶν διαφόρων λαῶν τῆς ἡπείρου.

Ἀλλὰ τῶν διεθνῶν τούτων σχέσεων εἰς μόνος τύπος ὑπῆρχεν ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἑλλάδι, ὁ τῆς κοινῆς λατρείας, ἐν ὁρισμένῳ χρόνῳ συναθροισθῆναι τινὰς τῶν ὁμόρων λαῶν περὶ ἱερὸν τι γενικὸς ἀνεγρωρισμὸν καὶ ἐπιβαλλοῦσιν πᾶσι τοῖς προσερχομένοις τὴν τήρησιν νόμων τινῶν.

Αἱ δημοτελεῖς αὗται συναθροίσεις ἢ **ἀμφικτυονίαι** εἰσιν ἴσα τῇ ἑλληνικῇ ἱστορίᾳ ἀρχαίαι ἢ, κρεῖττον εἰπεῖν, εἰσιν οἱ πρῶτοι τύποι, οὓς περιβάλλεται ἡ γενικὴ ἱστορία τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ. Πράγματι μέχρι τῆς ἰδρύσεως τῶν πρώτων ἀμφικτυονιῶν ὑπῆρχον μόνον μεμονωμένοι φυλαί, ὧν ἐκάστη ἔχεν χάριν ἑαυτῆς, ἔχουσα ἴδια ἦθνη καὶ ἰδίους βωμούς, ἐφ' ὧν οὐδεὶς ξένος ἠδύναντο νὰ θύσῃ. Ὁ πελασγικὸς Ζεὺς ἐθέσπιζε πατριαρχικὴν κοινότητα μόνον μετὰ τῶν μελῶν τῆς αὐτῆς φυλῆς. Εἰς ἰδρυσιν δεσμῶν, συναπτόντων ἐν εὐρύτερῳ κύκλῳ τοὺς ἑλληνικοὺς λαοὺς, ἦν χρεια λατρείας, προκυνύσεως ἐκ προηγουμένου πολιτισμοῦ καὶ κοινωβιότητος ὑπὸ τῶν μᾶλλον τῶν ἄλλων πεπολιτισμένων φυ-

1) «Ἐντεῦθεν (ἐκ Πίνδου) αὐτὶς ἐς τὴν Δρυοπίδα μετέβη (Ἡρόδ. Α', 56)».

2) Περὶ τῆς δωρικῆς ταύτης ἐν Λοκρίδι.

3) Περὶ τῆς δωρικῆς ταύτης περὶ τὸν Παρνασσὸν Τετραπόλεως ἴδε Στράβ. Θ', 427, περὶ τοῦ «Κοινοῦ τῶν Δωριέων» δὲ, ὑφισταμένου ἐν Δωρίδι κατὰ τὸν Β' ἔτι μ. Χ. αἰῶνα, ἴδε *Archaeol. Zeitung*, 1855, σ. 37, καὶ Wescher et Foucard, *Inscr. de Delphes*, n° 365.

λῶν. Οὕτως ἐπὶ τοῦ ἀλιπέδου εὐρίσκομεν τὰ ἀρχαιότατα ἀμφικτυονικά ἱερά.

Ἡ ἀσιατικὴ Ἀρτεμις συνίστησι τὸ ἐνωτικὸν σημεῖον τῶν ἀρχαιοτάτων τῆς Εὐβοίας πόλεων, τῆς Χαλκίδος καὶ τῆς Ἐρετρίας. ὁ καρσιονικὸς Ποσειδὼν ἀποτελεῖ τὸ δημοσπονδιακὸν κέντρον ἐν Τήνῳ, Σαμικῇ τῆς Μεσσηνίας καὶ ἐν Καλαυρίᾳ καὶ ἡ Δῆμητρα ὑποκρίνεται τὸ αὐτὸ πρόσωπον παρὰ ταῖς ἀχαϊκάς φυλαῖς τοῦ Μαλιακοῦ κόλπου· ἀλλ' ἡ ἀπολλωνίος θρησκεία διὰ τὸ ὕψος τῶν ἠθικῶν αὐτῆς ἰδεῶν καὶ τὴν πνευματικὴν ὑπεροχὴν τῶν θιασῶν αὐτῆς ἦν ἡ ἀρμονιωτάτη πασῶν εἰς τὸ συναγεῖραι περὶ αὐτὴν καὶ ἐνοποιῆσαι τοὺς διαφόρους δῆμους χώρας τίνος.

Ἐν αὐτῇ τῇ Θεσσαλίᾳ ἡ τοῦ Ἀπόλλωνος λατρεία εἶχεν εἰσχωρήσει διὰ τῆς ἀκτῆς πολὺ πρὸ τῆς θεσσαλικῆς εἰσβολῆς. Οἱ Μάγνητες ἔθνον τῷ θεῷ τοῦτ' ἐπὶ τῶν ὑψωμάτων τοῦ Πηλίου, ὁ Ἀπόλλων τῶν Παγαδῶν ἀπέβη τοῖς Ἀχαιοῖς θεὸς οἰκογενειακός, οἱ Δωριεῖς εἶχον παραλάβει τὴν αὐτὴν λατρείαν ἐν ταῖς ἐκδοχαῖς τοῦ Πηνειοῦ καὶ ἰδρύσει Πύθιον τι ἐπὶ τῶν πλευρῶν τοῦ Ὀλύμπου. Αὐτοὶ οἱ Θεσσαλοὶ παρὰ τὸ ἄγιστον αὐτῶν δὲν ἠδυνήθησαν ν' ἀρνηθῶσι τὸν δεσμοὺς αὐτῶν τῷ θεῷ τῶν Τευπῶν, δὲν ἐκάλουν Ἀπλουνά.

Ἐν τῷ βαθυπέδῳ τοῦ Πηνειοῦ, ἐν ᾧ συνεπικνωθήσαν φυλαὶ οὕτω διάφοροι, ὁ Ἀπόλλων ἐξεδήλωσε τὸ πρῶτον τὴν συγκολλητικὴν καὶ ὁργανωτικὴν αὐτοῦ δύναμιν, ὡς πιστοῦται τοῦτο ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ἑορτῶν τῶν Τευπῶν. Αὐτόθι αἱ εὐγενέσταται τῶν ἐλληνικῶν φυλῶν ἐτράφησαν διὰ τῆς θρησκείας ταύτης μετὰ προθυμίας ἀναλόγου τῇ δραστηριότητι καὶ ταῖς δυνάμεσιν αὐτῶν. μάλιστα δὲ οἱ Δωριεῖς, οἵτινες ἐπεδόθησαν εἰς αὐτὴν μετὰ πάσης τῆς παραφορᾶς τῆς ἀκρῶς πρὸς τὸ θρησκευτικὸν αἰσθημὰ ἐπιρροπῆς φύσεως αὐτῶν, προδότες μέχρι τοσούτου, ὥστε τὸν γενάρχην αὐτῶν Δῶρον παρέστησαν ὡς υἱὸν τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ ἐπίστευσαν ὅτι τὸ ἱστορικὸν αὐτῶν ἔργον ἦν ἡ διάδοσις τῆς λατρείας τοῦ θεοῦ τούτου. Μέχρις ἐκείνου ὁ προσελυτισμὸς οὗτος ἦν ἐπιτετραμμένος μόναις σχεδὸν ταῖς ναυτικαῖς φυλαῖς· προὔκειτο νῦν ν' ἀνοικθῇ αὐτῷ ἡ ὁδὸς τῆς μεσογαίας καὶ νὰ συναφθῶσι πρὸς ἀλλήλας αἱ ἐπὶ τῶν ἀκτῶν ἐσπαρμέναι θρησκευτικαὶ ἐστίαι.

Ἐπὶ τῆς μεσημβρινῆς παραλίας τῆς μέσης Ἑλλάδος ἡ σπουδαιότατη ἔδρα τῆς λατρείας τοῦ Ἀπόλλωνος ἦν ἡ Κρίδα. Κατὰ τὸν ἐπιχώριον μῦθον οἱ Κρήτες εἶχον ἐγείρει τὸν πρῶτον βωμὸν ἐπὶ τῆς θινώδους ἀκτῆς καὶ ἰδρύσει εἴτα ἐπὶ τῶν κρημνωδῶν προπόδων τοῦ Παρνασσοῦ τὸν ναὸν καὶ τὸ μαντεῖον τοῦ Πύθωνος. Τὰ εὐσεβεῖς ταῦτα ἰδρύματα ἀπέβησαν τὸ κέντρον ἱερατικοῦ τίνος κράτους, ὅπερ ἐπὶ ἀλλοτριᾷ γῆς ἐκυδερνᾶτο κατὰ τοὺς ἰδίους νόμους καὶ διωκεῖτο ὑπὸ οἰκογενειῶν, καταγομένων ἐκ τῶν κρητῶν ἀποίκων, κράτους ἄλλως ἐκτεθειμένου εἰς πολλὰς ἐχθρας καὶ οὐδεμίαν ἔχοντος σχέσιν πρὸς τὰς χώρας τοῦ βορρᾶ, μέχρις οὗ οἱ Δωριεῖς ἐλθόντες ἐγκατέστησαν ἐπὶ τῆς ἐτέρας κλιτύος τοῦ Παρνασσοῦ.

Πᾶν βῆμα πρὸς τὰ πρόσω ὑπὸ τῆς φυλῆς ταύτης γινόμενον ἦν καὶ μία πρόδοσις τῆς λατρείας τοῦ Ἀπόλλωνος. Οὗτοι, νικῆσαντες τοὺς Δρύοπας, ἄγριον φύλον, ὅπερ κατεῖχε τὴν βορείαν κλιτὺν τοῦ ὄρους, ἐγένοντο δοῦλοι τοῦ Ἀπόλλωνος, ἥτοι ὑποτελεῖς τῷ νᾶφ αὐτοῦ. Ὑπ' αὐτῶν ἐκομίσθη ἐκ Θεσσαλίας ἡ ἰδέα δεσμοῦ προδρατεύοντος τοῦ ναοῦ, συναδελφώσεως τίνος τῶν ἀπολλωνίων φυλῶν, ὑπ' αὐτῶν δὲ ἰδρύθη δεσμός τις Δελφῶν καὶ Τευπῶν.

Οἱ Δωριεῖς εἶχον ὑπὲρ τὰς ἄλλας ἐλληνικὰς φυλάς ἐμφυτὸν τινὰ τάσιν πρὸς θεσπισμὸν, τήρησιν καὶ διάδοσιν τακτικῶν θεσμῶν. Οὕτως οὐδὲ τῆς ἐλαχίστης ἀμφιβολίας ἐπιδεκτικὸν τυγχάνει ὅτι ἡ εἰς τὴν μέσιν Ἑλλάδα εἰσαγωγὴ τοῦ δημοσπονδιακοῦ συστήματος τῆς Θεσσαλίας, ὥς καὶ τὸ ἐκ τούτου προκύψαν, ὁ εὐρύς σύνδεσμος πασῶν τῶν φυλῶν τῆς αὐτῆς οἰκογενείας ἀπὸ τοῦ Ὀλύμπου μέχρι τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου, εἶναι ἔργον τῆς δωρικῆς φυλῆς. Ἦν ἡ πρώτη αὐτῆς ἐπιχείρησις, ἐπειδὴ δὲ οἱ Δελφοὶ τῷ νεωτερισμῷ τοῦτ' ὀφείλουσι τὸν ἐθνικὸν αὐτῶν χαρακτῆρα, οἱ Δωριεῖς ἐδικαιοῦντο νὰ θεωρῶνται ὡς νέοι τῶν Δελφῶν ἰδρυταὶ καὶ ἀντιποιοῦνται ἐξ αὐτῶν τὸ δικαίωμα εἰδικῆς τίνος προεδρίας ἐπὶ τοῦ ἱερατικοῦ κράτους.

Τότε πρὸς δύναμιν τῶν ναῶν τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ προαγα-

γὴν τῆς θρησκευτικῆς κινήσεως ἐχαράχθη διὰ τῆς Δωριδος καὶ τῆς Θεσσαλίας ἱερά ὁδὸς ἀπὸ τῶν Δελφῶν εἰς τὸν Ὀλυμπον, αἱ πομπαὶ δὲ, αἵτινες κατ' ἔτος διήλυνον τὴν ὁδὸν ταύτην, ὅπως ἐπὶ τῶν ὀχθῶν τοῦ Πηνειοῦ δρέψονται τὴν ἱερὰν δάφνην, ἐξωπύρουν τὴν ἀνάμνησιν τῶν διὰ τῆς ἀνοίξεως τῆς μεγάλης ταύτης ἀρτηρίας κομισθέντων τῇ χώρᾳ ἀγαθῶν. Ἡ τῶν θεσσαλικῶν ἱερῶν ἀνάμνησις καὶ ἡ μνήσις τῆς ἐν αὐτοῖς τελουμένης λατρείας διεγινώσκοντο ἐν πλείστοις ἐθίμοις, ἐν τοῖς παλαιοῖς δὲ μύθοις τὰ Τέμπη ἐθεωροῦντο ὡς ἡ πατρίς τοῦ θεοῦ τῶν Δελφῶν.

Ἐν τούτοις οἱ πολιτικοὶ θεσμοὶ τῆς ἀμφικτυονίας δὲν ἐξῆλθον τῶν Δελφῶν· ὑπέστησαν σειρὰν μεταμορφώσεων καὶ ἀναπτύξεων πρὶν ἢ οἱ Δελφοὶ ἀποδῶσι τὸ κέντρον αὐτῆς. Εἶναι τοῦτο γεγονός, ὅπερ ἐμφαίνει ἥδη τὸ σύμπλεγμα τῶν τεσσάρων θεσσαλικῶν λαῶν· διότι ἐπὶ τέλους ἀπαράδεκτον ἀποβαίνει ὅτι οὗτοι ἀπῆλθον πρὸς νότον τοῦ Παρνασσοῦ εἰς ζήτησιν τοῦ πρώτου αὐτῶν σημείου προδεγγίδεως. Πᾶσαι αἱ ἀμφικτυονίαι ἐστὶν αὐτῶν ἔχουσι μικρὰν τινα συνάθροισιν παρακειμένων δῆμων, τούτου δ' ἕνεκεν αἱ διάφοροι ὁμάδες τῶν λαῶν, αἵτινες κατὰ τὴν ἱστορικὴν ἐποχὴν μετέχουσι τῆς συμπολιτείας, ἐπιτρέπουσιν ἡμῖν νὰ μαντεύσωμεν τὰς φάσεις, δι' ὧν αὐτὴ διήλθε πρὸ τῆς ἐν τῇ ἱστορίᾳ ἐμφανίσεως αὐτῆς.

Ἡ μάλιστα πρὸς βορρᾶν ἀπέχουσα καὶ μάλιστα ἐκτεταμένη ὁμὰς εἶναι ἡ **θεσσαλική**. Ἡ Θεσσαλία, γόνιμος καὶ ὑπὸ καλῶν μεθοριῶν περιβαλλομένη, ἦν ὡς ἐπίτηδες γενομένη πρὸς συγχώρευσιν τῶν φυλῶν, ἃς ἐνέκλειε, καὶ σχηματισμὸν ἐκ διαφόρων ἐνὸς μόνου λαοῦ. Οὕτω τῷ θεσσαλικῷ Ὀλύμπῳ συνάπτονται αἱ ἀρχαιοτάται περὶ τῶν ἐθνικῶν θεσμῶν ἀνάμνησις· καταντικρὺ τοῦ Ὀλύμπου καὶ τοῦ πυθικοῦ αὐτοῦ ναοῦ ἦν ἐπὶ τῆς Ὀδῆς τὸ **Ὁμόλιον**, ὁ τόπος τῆς συναθροίσεως τῶν ὁμῶν φυλῶν. Αἱτινες ἦσαν συννοτισμένοι πρὸς βεβαίωσιν τῆς ἐθνότητος αὐτῶν ἀπέναντι πασῶν τῶν ξένων φυλῶν. Ὅτε οἱ Θεσσαλοὶ εἰσέβαλον εἰς τὴν χώραν, ἐπειράθησαν νὰ ὑπαγάγωσιν αὐτὴν πᾶσαν, μόνον ὅμως πρὸς τοὺς πεδινούς· Αἰολεῖς κατ' ὄρθωσαν τοῦτο· αἱ ἄλλαι φυλαὶ ὑπεχώρησαν, εἶναι ἀληθές, ἀλλὰ προσέβαλον ἀντίστασιν, ἦν οἱ ἐπιδρομαεῖς δὲν ἠδυνήθησαν νὰ συντρίψωσιν. Οἱ Θεσσαλοὶ λοιπὸν ἠναγάσθησαν νὰ καταλίπωσιν αὐτοῖς τὴν ἀνεξαρτησίαν αὐτῶν καὶ ἐκτοτε ἐπεζητήσαν νὰ παγιάσῃ τὴν ἐν τῇ χώρᾳ θέσιν αὐτῶν, ἀποδεχόμενοι τὴν λατρείαν τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ προσχωροῦντες εἰς τὴν ἀρχαίαν συμπολιτείαν. Οὕτως ἡ ἀρχικὴ συναδέλφωσις ἀπέβη ἡ συμπολιτεία τῶν λαῶν, ἥτις ἐξεπροσώπει τὴν Θεσσαλίαν ἐν τῇ δελφικῇ ἀμφικτυονίᾳ. Ἡ ὁμὰς αὕτη πρὸς τοὺς ἐπιδρομαεῖς Θεσσαλοῖς περιλαμβάνει τὰς ἰθαγενεῖς φυλάς, τὰς ἐκ Περγαιτῆς ρήξεως ἐξεληούσας μετὰ τῆς ἀνεξαρτησίας αὐτῶν, ἥτοι τοὺς δούς, περὶ τὸν Ὀλυμπον οἰκοῦντας, τοὺς Μάγνητας, κεχάρακωμένους ἐν τῇ ὀρεινῇ χερσονήσῳ αὐτῶν, καὶ μεσημβρινώτερον τοὺς Φθιώτας, ἐνιδρυμένους μεταξὺ τῶν ὀρέων καὶ τῆς θαλάσσης.

1) Αἰλιαν., Ποικ. ἱστ. Γ', 1.

2) Αἱ θρησκευτικαὶ σύνοδοι καὶ πανηγύρεις μετασχηματίζονται εἰς παγίους συνδέσμους, περιλαμβάνοντας τὰ πλησίον φύλα, τὰς ἄλλως λεγόμενας *περικτίονας* καὶ *ἀμφικτίονας*, εἰς Ἀμφικτυονίας, ὀριζομένας διὰ περιληπτικῶν ὀνομάτων (Περὶ *diut isci populares*), λαμβανόμενων κατὰ συνθήκην ὅλως, ὡς τὸ τῶν Γραικῶν, γινόμενον βραδύτερον Ἑλληνισμῶν. Οὕτως ἐν τῷ χρονικῷ τῶν Παρίων μαρμάρων (στῖχ. 8—11) ἀναγινώσκειται: «(1258) Ἀμφικτύων Δευκαλίωνος—συνῆγε τοὺς περὶ τὸν ὄρον οἰκοῦντας καὶ ὠνόμασεν Ἀμφικτύονας. (1257) Ἑλλήν ὁ Δευκαλίωνος Φθιώτιδος ἐβασίλευσε καὶ Ἑλληνες ὠνομάσθησαν, τὸ πρότερον Γραικοὶ καλούμενοι».

3) Αἱ τρεῖς ὁμάδες συνέκιντο ὥδε: 1) Οἱ Οἰταῖοι ἐν Ἀνθίλῃ (Περὶ Ζ', 200) περὶ Δῆμητρα τὴν Ἀμφικτυονίδα περιλαμβάνοντες τοὺς Μαλιεῖς, Αἰνιᾶνας, Δολιόπας καὶ Λοκρούς. 2) Αἱ θεσσαλικάι φυλαὶ συνίσταντο ἐκ τῶν Θεσσαλῶν, τῶν Περγαιτῶν, τῶν Μαγνήτων, τῶν Ἀχαιῶν, ἔχουσαι τὸ κέντρον αὐτῶν ἐν ταῖς Τέμπησι. 3) Αἱ φυλαὶ τοῦ Παρνασσοῦ, περιλαμβάνουσαι τοὺς Φωκεῖς, τοὺς Βοιωτοὺς, τοὺς Δωριεῖς καὶ τοὺς Ἴωνας, ἔχουσαι τὸ κέντρον αὐτῶν ἐν Δελφοῖς. Ὁ συνδυασμὸς τῶν θρησκευτικῶν τούτων ἔξεων καὶ ἡ ὁργάνωσις τῆς δελφικῆς ἀμφικτυονίας ἐγένετο κατὰ μέμνησιν τοῦ ἐν Θερμοπύλαις παραδεχόμενου συστήματος (Σχολ. Εὐριπ. Ὀρέστ. 1087). Ὁ κατάλογος τῶν λαῶν προκύπτει ἐκ τοῦ συνδυασμοῦ δύο κειμένων, Πανσαν., I', 8. Αἰσχύν., Περὶ παραπρεσβ., 112. Περὶ τῆς ἱστορίας καὶ τοῦ ὁργανισμοῦ τῆς ψηφοφορίας ἴδε Sauppe, *De amphictyonia delphica*, 1873. *Bursians Jahresbericht*, 1873, σ. 1226 1380.

Οἱ ἀγῶνες οὗτοι εἶχον ὥσαύτως ὁρίσει τὰς μεταναστάσεις, ἐξ ὧν προέκυψεν ἡ ἐπέκτασις τῆς θεσσαλικῆς ἀμφικτυονίας πέραν τῶν ὁρίων τῆς χώρας, τὰς μεταναστάσεις τῶν Αἰολέων καὶ Δωριέων.

Ὅτε μετὰ τὴν καθυπόταξιν τῶν Δρυόπων οἱ Δωριεῖς εἰσεχώρησαν τὸ πρῶτον εἰς τὸν κύκλον τῶν περὶ τὴν Οἴτην οἰκούντων λαῶν, οὗτοι ἐκουσίως ἢ βίᾳ ἐπεζητήσαν τὴν φυλίαν τοῦ φιλοπολέμου τούτου λαοῦ. Τοῦτο κυρίως ἐπραξαν οἱ Μαλιεῖς, οἵτινες ζῶουν μετὰ τοῦ Σπερχεῖος καὶ τῆς θαλάσσης καὶ υποδιηροῦντο εἰς τρεῖς ὁμάδας, τοὺς Τραχίνιους, οὕτω καλουμένους ἐκ τῆς ἀρχαίας πρωτευούσης αὐτῶν Τραχίνος, κειμένης κατὰ τὴν εἰσόδον τῶν στενοποριῶν, τῶν διὰ τῆς Οἴτης ἀγούσων ἐκ Θεσσαλίας εἰς Δωρίδα, τοὺς Ἱερεῖς, ἐνιδρυμένους περὶ τὰς Θερμοπύλας, καὶ τοὺς Παραλίους. Οἱ Μαλιεῖς καὶ Δωριεῖς συνῆλθον πρὸς ἀλλήλους οὕτω στενὴν συμμαχίαν, ὥστε βραδύτερον ἢ Τραχίς ἐθεωρήθη ὡς ἴδρυμα τοῦ δωριεῶς Ἡρακλέους². Ὅτε οἱ Μαλιεῖς εἰσῆλθον εἰς τὴν πυθικὴν ἀμφικτυονίαν, ἡ ἰδία πανήγυρις, ἥτις ἦν αὐτοῖς περὶ τὸ ἱερὸν τῆς Δήμητρος, παρέμεινεν ἐν πλήρει ἰσχύϊ καὶ ἀπέβη τὸ δεύτερον θρησκευτικὸν κέντρον τῆς μεγάλης συμπολιτείας. Οὕτω συνεκροτήθη ἡ δευτέρα ἀμφικτυονικὴ ὁμάς ἢ ἡ Οἰταία συμπολιτεία. Αὕτη περιελάμβανε τοὺς ὑπὲρ τὰς Θερμοπύλας ἐπὶ τῆς κλιτύος τῆς Οἴτης ἐνιδρυμένους λαούς, τοὺς Μαλιεῖς, τοὺς Δόλοπας καὶ τοὺς Δοκρούς, οἷς συνετάσσοντο ὡς τετάρτη φυλὴ οἱ Αἰνιᾶνες. Οὗτοι ἦσαν φύλον, ὅπερ, ἀπωσθέν ὡς οἱ Δωριεῖς ὑπὸ τῆς θεσσαλικῆς εἰσβολῆς, εἶχε καταλίπει τὴν ἀρκτικὴν Θεσσαλίαν καὶ ἐνιδρυθῆ μεσημβριώτερον ἐν τῇ ἀνω κοιλάδι τοῦ Σπερχεῖος³.

Τέλος ἡ τρίτη ὁμάς περιλαμβάνει τὰς φυλάς τῆς μέσης Ἑλλάδος, αἷς πληθυσίατον κέντρον ἦσαν οἱ Δελφοί. Πιθανότατον εἶναι ὅτι αὐτοὶ ὥσαύτως προϋπῆρχεν ἀρχαία τις συμπολιτεία, ἥτις ἀπλούστατα συνεσωματώθη τῇ μεγάλῃ διεθνεί ὁμοσπονδίᾳ. Αὕτη ἡ κρισηϊοδελφικὴ πολιτεία φαίνεται οὔσα ἀρχικῶς ἀνεξάρτητον μέλος ὁμοίου συνδέσμου, διότι Στρώφιός ὁ ἐκ Κρίσης φέρεται ὡς ἰδρυτὴς τῆς πυθικῆς ἀμφικτυονίας⁴. Ἀλλ' ἡ κατάστασις αὕτη τῶν πραγμάτων μετεβλήθη. Ἡ Κρίσα ἀπώλεσε τὴν ἀνεξαρτησίαν αὐτῆς ὁ ναὸς τοῦ πυθίου Ἀπόλλωνος ἐτάχθη ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν ὁμοσπονδιακῆς ἀρχῆς, ἐν τῇ τρίτῃ δὲ ταύτῃ ὁμάδι ἢ τῇ Παρνασίᾳ συμπολιτεία κατέλαβε θέσιν παρὰ τοῖς Φωκεῦσι, τοῖς Βοιωτοῖς καὶ τοῖς πρὸς νότον γείτοσιν αὐτῶν Ἰωσίν ἢ φυλῇ τῶν Δωριέων. Πάντα ἐπιτρέπουσιν ἡμῖν τὴν ὑπόθεσιν ὅτι ταύτης ἡ μετὰθεσις παρέσχεν ἀφορμὴν εἰς τὴν κίνησιν, ἥτις προσήγγισε τὰς τρεῖς ὁμοσπονδίας τῆς ἡπειρωτικῆς Ἑλλάδος καὶ ἵδρυσεν εὐρείαν ἀλληλεγγύην τῶν ἐλληνικῶν λαῶν.

Οἱ νόμοι τῆς ἀμφικτυονίας, ἥτις ἦν ὁριστικῶς ἵδρυμένη ἐν Δελφοῖς, ἀνάγονται εἰς ἐποχὴν, καθ' ἣν αἱ φυλαὶ ἔξω διεδραμεναι ἐν τοῖς ἀγροῖς καὶ μόνον ἐπὶ κέντρα αὐτῶν εἶχον τὰ ἱερά, περὶ τὰ ὅποια ἦσαν συνθηγομέναι αἱ κατοικίαι τῶν ἀνθρώπων. Οὐδέποτε εἶδε τις εἰσαχθεῖσας εἰς τοὺς κόλπους τῆς ἀμφικτυονίας ἀνιδόττητας διὰ νόμων καθιερωθείσας. Τοῦναντίον, καὶ ὅτε ἐπὶ φυλαὶ τινες ἀπέβησαν κράτι ἰσχυρά, ἐνῶ ἄλλαι παρέμενον ἐν καταστάσει ἀγροτικῶν δήμων, πᾶσαι διετήρησαν τὰ αὐτὰ δικαιώματα ἐν τῇ ὁμοσπονδίᾳ. Τέλος αὐτῆς τῆς ὁμοσπονδιακῆς συνθήκης οἱ ὅροι φέρουσι τὸν τύπον τελείως ἀρχαϊκῆς ἀπλότητος. Περιορίζοντο εἰς δύο σχεδὸν μόνον κανόνας τοῦ διεθνοῦς δικαίου, οὓς οἱ τῆς ὁμοσπονδίας μετέχοντες ὠρκίζοντο νὰ τηρῶσι, τοὺς ἐξῆς· οὐδεμίᾳ ἐλληνικῇ φυλῇ ἐπιτρέπεται ἡ ἐκπόρευσις τῆς πρωτευούσης ἄλλης τινός, οὐδεμίᾳ δὲ ἐλληνικῇ πόλεις δύναται νὰ στερηθῇ τοῦ ὕδατος αὐτῆς ὑπὸ τῶν πολιορκητῶν. Εἶναι αὐταὶ αἱ πρῶται ἀπόπειραι πρὸς εἰσαγωγὴν φιλανθρωποτέρων ἀρχῶν εἰς χώραν σπαρασσομένην ὑπὸ ἐμφυλίων πολέμων. Ὁ ἐπιδιωκόμενος σκοπὸς οὕτω ἐστὶν ἡ κατάργησις τῶν ἐνόπλων ἀγῶνων, οὗτε κυρίως ἢ πρὸς κοινὴν φορὰν διεύθυνσις πασῶν τῶν δυνάμεων, ἀλλὰ μόνον ἡ ἐπίτευξις τῆς ὑπὸ ὁμάδος φυλῶν ἀποδοχῆς τῆς ἀλληλεγγύης, τῆς δυνάμει τῆς ἀρχῆς ταύτης ἀνα-

γνωρίσεως ἀμοιβαίων ὑποχρεώσεων καὶ ἐν περιστάσει ἀναποδράστου ρήξεως ἀποχῆς τοῦλάχιστον ἀπὸ τῆς κατ' ἀλλήλων χρησεως ἐσχάτης σκληρότητος μέτρου¹.

Ὅσον συνοπτικαὶ καὶ ὅσον ἀσήμενοι καὶ ἀν ἡσαν αἱ διατάξεις αὗται, αἱ ἀποτελοῦσαι τὰ ἀρχαιότατα λείψανα τῶν σφρομένων ἐκ τοῦ δημοσίου δικαίου τῶν Ἑλλήνων, ἐν τούτοις ἄπειρα ἀποτελέσματα, οὐδαμῶς περιλαμβανόμενα ἐν τοῖς δόγμασι τούτοις, ὀφείλονται τῷ θεσμῷ καὶ τῇ ἐκτάσει τῆς μεγάλης ἀμφικτυονίας. Καὶ ἐν πρώτοις ἡ λατρεία τοῦ ὁμοσπονδιακοῦ θεοῦ καὶ ἡ διάταξις τῆς κυρίας πανηγύρεως ἐπέβαλον ἀναγκαίως συμφωνίαν, ἐπεκταθεῖσαν ἐπὶ τῶν ἄλλων ἑορτῶν καὶ ἐπὶ παντός τοῦ θρησκευτικοῦ συστήματος. Εἶτα δὲ δόγματά τινα ἐκπορεύθησαν ὑποχρεωτικὰ πᾶσι καὶ διετυπώθη κανὼν δώδεκα ἀμφικτυονικῶν θεοτήτων².

Ἐπειδὴ δὲν εἶναι ἡ ἐμφυτος θρησκευτικὴ ὁρμή, ἡ κλίνασα τὸν ἐλληνικὸν λαὸν πρὸ τῶν δώδεκα θεῶν, οὐδὲ ἡ θρησκευτικὴ ἀνάγκη, ἡ δημιουργήσασα τὸν θεῖον τοῦτον Ἀρεῖον πάγον, οἱ δώδεκα θεοὶ ἐν Ἑλλάδι δὲν εἶχον κοινὸν οὔτε ναὸν οὔτε λατρείαν. Ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν ἀνευρίσκεται πολλάκις, μάλιστα παρὰ τοῖς Ἰωσίν, ὡς βάσις πολιτικοῦ συστήματος³, ὁλόκληρος δὲ ὁ θεσμὸς φέρει χαρακτῆρα οὐσιωδῶς πολιτικόν. Ἐπεζητεῖτο ἡ καὶ εἰς τὸν θεῖον κόσμον εἰσαγωγὴ κοινῆς τινος τάξεως καὶ ὁριστικῆς στατιστικῆς καὶ ἡ διαρρύθμισις ἐν ἐνὶ λόγῳ τῆς οὐρανίας αὐλῆς κατὰ τὸ πρότυπον τῆς ἐπὶ τῆς γῆς ἵδρυμένης ὁμοσπονδίας. Τοῦτου ἕνεκα ὁ μῦθος ἀναφέρει ὅτι ὁ Δευκαλίων ἤγειρε τὸν πρῶτον βωμὸν τοῖς δώδεκα θεοῖς ἐν Θεσσαλίᾳ καὶ καλεῖ αὐτὸν τὸν Δευκαλίωνα πατέρα τοῦ Ἀμφικτύονος, τούτου δ' ἕνεκα οἱ δώδεκα θεοὶ παρίστανον συμβολικῶς τὰς εἰρηνικὰς σχέσεις τῶν λαῶν καὶ ἐλατρεῖντο εἰδικῶς ἐν ταῖς δημοσίαις πλατείαις καὶ ἐν τοῖς λιμέσι⁴ καὶ οἱ ἀρχαιότατοι θαλασσοπόροι, οἱ Ἀργοναῦται, ἐγείρουσιν αὐτοῖς βωμὸν ἐν τῇ εἰσόδῳ τοῦ Εὐξείνου, ὅπως προσερτιώσωσι τὸν τρόπον τινὰ τῷ ἐμπορικῷ κόσμῳ τῶν Ἑλλήνων τὰς ἄρτι ἀνακαλυφθείσας παραλάς.

(Ἀκολουθεῖ).

Η ΙΑΤΡΙΚΗ ΠΑΡΑ ΣΟΦΟΚΛΕΙ.

ΠΡΑΓΜΑΤΕΙΑ ΑΝΑΓΝΩΣΘΕΙΣΑ

ΕΝ Τῷ ΕΛΛΗΝΙΚῷ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚῷ ΣΥΛΛΟΓῳ,

ΥΠΟ

ΚΛΕΟΒΟΥΛΟΥ ΚΑ. ΚΟΚΚΟΛΑΤΟΥ (ιατροῦ).

Ἡ ὑπὸ τὸν τίτλον ἡ «Ἱατρικὴ παρὰ Σοφοκλεῖ», πραγματεία, ἥν μετὰ ἐπίπονον μὲν, οὐχὶ ὅμως ἀχαρὶν ὡς καὶ πάντα ἀνωφελεῖ, ὡς φρονῶ, μελέτην ἐν ὧραις σχολῆς τῶν ἐπὶ σωζομένων τοῦ ἀθανάτου δραματικοῦ τῆς ἀρχαιότητος ποιητοῦ δραμάτων ἄσμενος παρουσιάζω τῷ πεφλημένῳ Ἑλληνικῷ Φιλολογικῷ Συλλόγῳ.

1) Περὶ Αἰσχίνῃ σῶζεται ἀπόσπασμα τῶν ὑπὸ τῶν ἀμφικτυονικῶν συμπολιτειῶν θεσπιζόμενων νόμων καὶ ὅρων, τὸ ἐξῆς· «Μηδεμίαν πόλιν τῶν Ἀμφικτυονιδῶν ἀνάστατον ποιῆσειν μηδ' ὕδατων ναματιζῶν εἰρεῖν μηδ' ἐν πολέμῳ μηδ' ἐν εἰρήνῃ, ἐὰν δέ τις ταῦτα παραβῇ, στρατεύσει ἐπὶ τούτου καὶ τὰς πόλεις ἀναστήσειν, καὶ ἐάν τις ἡ σὺλξ τὰ τοῦ θεοῦ ἢ συνεῖδῃ τι ἢ βουλεύσῃ τι κατὰ τῶν ἱερῶν, τιμωρήσειν καὶ χειρὶ καὶ ποδὶ καὶ βωνῇ καὶ πάσῃ δυνάμει (Αἰσχ. Π. παρ. α. 115)».

2) Περὶ ἐπιγραφικοῦ ἐγγράφου ἀφορῶντος εἰς τὴν λατρείαν τῶν δώδεκα θεῶν ἴδε Monatsber. d. Berlin. Akad. 1877. σ. 475.

3) Περὶ τοῦ κατὰ συνθήκην τούτου ἀριθμοῦ ἴδε Ross, Archaeol. Aufsätze I. 266.

4) Ἑλληνικ., ἀπ. 15. Ἀπόσπ. Ἑλλ. ν. ἱστορ., Α', σ. 48. L. Preller, Griech. Mythol. I. 86. II. 232.

5) Petersen, Das Zwölfgöttersystem der Griechen und Römer Hamburg. 1868. Ἡβλ. Archaeol. Zeitung, 1866, σ. 290.

1) Θουκυδ., Γ', 92. Müller, Dorier, I. 44.

2) Περὶ τοῦ Ἡρακλέους ἐν Τραχίνι ἴδε Hermes, VII 381.

3) Πλουτάρχ., Ζητήμ. Ἑλλ. 13. 26.

4) L. Preller, Ausgew. Aufsätze; σ. 234.